

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

Beton. Refleksja ekokrytyczna

Warsztaty

Concrete. Ecocritical reflection

Workshop

Prowadząca: dr hab. Małgorzata Wójcik-Dudek, prof. UŚ; Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Literaturoznawstwa, ICBEH

Miejsce realizacji: II LO im. Wojciecha Kilara w Zabrze

Data: 8.11.2022

Grupa docelowa: nauczyciele języka polskiego i innych przedmiotów humanistycznych

Czas realizacji: 60 minut

Cele warsztatów:

Celem warsztatów była interpretacja książki adresowanej do młodego odbiorcy „Miasto Złotej” Daniela Chmielewskiego i Magdy Rucińskiej (2018). Publikacja przez samych twórców została nazwana horrorem urbanistycznym. Podczas warsztatów kategorię tę rozszerzono o cechy horroru ekologicznego, odwołując się przy tym do znaczeń, jakie niesie beton – „ludzki” artefakt. Spotkanie miało zachęcić do projektowania interdyscyplinarnych lekcji języka polskiego oraz lekcji w ramach innych przedmiotów humanistycznych poświęconych literaturze, architekturze, miastu i klimatowi. Uczestnicy i uczestniczki warsztatów zostali skonfrontowani z problemem dotyczącym budowania poczucia sprawczości młodego pokolenia w obliczu katastrofy klimatycznej.

Metody i techniki pracy: elementy wykładu, burza mózgów, mikroanaliza, metoda problemowa, analiza i interpretacja tekstów kultury

Formy pracy: zespołowa, grupowa

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

Środki dydaktyczne: fragmenty tekstów literackich oraz inne teksty kultury.

Literatura:

Bińczyk E., *Epoka człowieka. Retoryka i marazm antropocenu*. Warszawa 2018.

Chmielewski D., Rucińska M., *Miasto Złotej*. Warszawa 2018.

Czapliński P., *Ekokrytyka*. W: *Literatura i jej natury. Przewodnik ekokrytyczny dla nauczycieli i uczniów szkół średnich*. Red. P. Czapliński, J. B. Bednarek, D. Gostyński. Poznań 2017.

Has-Tokarz A., *Horror architektoniczny. O fizycznym i semantycznym statusie przestrzeni w literaturze i filmie grozy*. W: *Literatura i wyobraźnia. Prace ofiarowane profesorowi Tadeuszowi Żabskiemu*. Red. J. Kolbuszewski. Wrocław 2005.

Mencwel J., *Betonoza. Jak się niszczy polskie miasta*. Warszawa 2020.

Wójcik-Dudek M., *Horror i troska. Narracje antropocenu dla dzieci na przykładzie „Miasta Złotej” Daniela Chmielewskiego i Magdy Rucińskiej*. Zob.

<https://www.journals.polon.uw.edu.pl/index.php/dlk/article/view/528/482> (Data dostępu: 8.11.2022).

Przebieg warsztatów

1. Część wprowadzająca

Prezentacja filmu promocyjnego V4 (https://www.hec.platforma.us.edu.pl/?page_id=18). Informacja na temat prac naukowych w ramach grantu HEC.

Wprowadzenie w tematykę warsztatów.

Rozdanie materiałów zawierających:

- fragmenty przemówienia Nikity Chruszczowa podczas Konferencji Budowniczych, Architektów i Robotników, która odbyła się 7 grudnia 1954 roku w Moskwie,
- fotografie Domu Fallingwater oraz Zapory Hoovera,
- dane dotyczących produkcji betonu (źródło: „Betonoza. Jak się niszczy polskie miasta” Jana Mencwela,

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

- d) fotografie obrazujące tendencję do zabetonowywania miast, szczególnie zalewania betonem przestrzeni publicznej w miastach (np. rynków).

Dyskusja na temat właściwości betonu, jego właściwości haptycznych, mody na beton oraz jej patologicznej „odmiany” (betonoza). Przy okazji dyskusji przedstawiłam główne tezy książki „Betonoza. Jak się niszczy polskie miasta” Jana Mencwela.

2. Część główna

Praca nad tekstem książki „Miasto Złotej” Daniela Chmielewskiego i Magdy Rucińskiej.

- A) Refleksja nad genologią książki. Analiza cytatu zamieszczonego na okładce książki:

Autorzy przedstawiają horror urbanistyczny dla najmłodszych! Tylko nieokiełznana wyobraźnia, myślenie poza schematami i praca zespołowa pozwolą bohaterom oraz czytelnikom zrozumieć i okiełznać ten nieobliczalny, groźny i jedynie z pozoru uporządkowany świat (Chmielewski, 2018, okładka).

- B) Dyskusja nad możliwościami literatury wobec skutków antropresji, przejawiającej się w przekształcaniu krajobrazu naturalnego (przykłady tekstów kultury): nieokiełznana wyobraźnia, myślenie poza schematami i praca zespołowa.

- C) Praca nad problemem: W jaki sposób dzięki wyobraźni, odważnemu myśleniu oraz współpracy udało się bohaterkom książki przekroczyć marazm betonu (to następuje wyjaśnienie metafory, będącej parafrazą tytułu książki Ewy Bińczyk):

Nauczyciele zostają podzieleni na grupy. Każda z nich pracuje nad ilustracjami zamieszczonymi w książce oraz następującymi cytatami:

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

Sylva jest podekscytowana, z Złota nie może uwierzyć, że tyle ją ominęło. Jej miasto już nie wydaje się takie ciekawe jak kiedyś. I już nie jest obrażona na drewniany budynek, który ukłuł ją drzazgą. Dziewczynki przez cały czas rozmawiają i okazuje się, że bardzo im ze sobą dobrze. Złota przestała czuć nieufność do nowo przybyłej dziewczynki, a Sylva nie czuje się już samotnie, odcięta od lasu i zwierząt. Co nie zmienia faktu, że obie dziewczynki są zjedzone przez miasto [...] (Chmielewski, 2018, bns).

– Pokażę ci coś – mówi i kuca przy cieniu rzucanym przez pęknięcie w szybie. Wokół niego rysuje poszarpane kształty, których Złota nigdy w życiu nie widziała [...].

– Drzewo! Tak wygląda drzewo! – woła Sylvia. – To są liście – wskazuje na poszarpane kształty – to jest pień [...].

– A tak wyglądają kwiaty!

– I ślimak! I motyl!

Sylvia dostaje od Złotej wszystkie kredki i rysuje na ścianach i podłodze kolejne rzeczy, które pamięta, a o których Złota nigdy nie słyszała (Chmielewski, 2018, bns).

Powiem, czego nie ma w mieście Złotej.

Nie ma roślin. Nie ma drzew ani trawy, ani owoców. Może dlatego Złotej tak się podoba jej miasto – bo nie wie, że mogłoby wyglądać inaczej (Chmielewski, 2018, bns).

Przestrzeń w horrorze w równym stopniu jest, co znaczy [...]. Bez względu na to, jaki kształt formalny przybiera miejsce, w którym rozgrywają się zdarzenia i umieszczony jest bohater, zawsze jest to „[...] obszar groźny, narażający protagonistów na różne przeprawy i generujący liczne niebezpieczeństwa” (Has-Tokarz, s. 485).

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations [HEC]

D) Na podstawie lektury ww. fragmentów nauczyciele formułują wnioski dotyczące konieczności przemodelowania tradycyjnego sposobu myślenia o architekturze miasta, włączenia w jego strukturę całą ekowspólnotę oraz myślenie relacyjnego, co pozwoli na tworzenie edukacji rezyliencyjnej, pozwalającej mierzyć się z kryzysami.

3) Część podsumowująca:

Dyskusja nad możliwościami kształtowania postaw proekologicznych w kontekście literatury. Zebranie pomysłów na zadania w ramach pracy domowej dla uczniów lub inne lekcje wykorzystujące zagadnienia architektury, ekologii oraz klimatu, np. design allocentryczny, zoopolis czy zoepolis.

Zebranie opinii uczestników. Uczestniczki i uczestnicy ocenili spotkanie jako inspirujące do projektowania lekcji języka polskiego oraz lekcji w ramach innych przedmiotów humanistycznych poświęconych edukacji klimatycznej.

*The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.*

